



Српско археолошко друштво

Археолошки институт Београд



## СРПСКО АРХЕОЛОШКО ДРУШТВО

**XL СКУПШТИНА И ГОДИШЊИ СКУП**

и

**ПРОСЛАВА 70 ГОДИНА АРХЕОЛОШКОГ ИНСТИТУТА  
(MNEMOSYNON FIRMITATIS)**

Београд, 5-7. јун 2017. године

Програм, извештаји и апстракти

Београд 2017

### ОРГАНИЗАЦИОНИ ОДБОР СКУПА

**др Миомир Кораћ**, директор, Археолошки институт, Београд  
**мр Бојана Борић-Брешковић**, директор, Народни музеј у Београду  
**др Снежана Голубовић**, заменик директора, Археолошки институт, Београд  
**Гордана Грабеж**, оперативни директор, Народни музеј у Београду  
**др Адам Црнобрња**, председник Српског археолошког друштва  
**др Војислав Филиповић**, потпредседник Српског археолошког друштва

### НАУЧНИ ОДБОР СКУПА

**др Миомир Кораћ**, Археолошки институт, Београд  
**проф. др Душан Михаиловић**, Филозофски факултет, Универзитет у Београду  
**проф. др Марија Ђурић**, Лабораторија за антропологију, Институт за Анатомију,  
Медицински факултет, Универзитет у Београду  
**prof. dr Boris Kavur**, Univerzitet Primorska, Koper, Slovenija  
**др Наташа Миладиновић-Радмиловић**, Археолошки институт, Београд  
**dr Mario Novak**, Institut za antropologiju, Zagreb, Hrvatska  
**doc. dr Martina Blečić Kavur**, Univerzitet Primorska, Koper, Slovenija  
**доц. др Дејан Радичевић**, Филозофски факултет, Универзитет у Београду  
**др Адам Црнобрња**, Народни музеј у Београду  
**др Александра Папазовска**, Археолошки музеј на Македонија, Скопје,  
Македонија  
**др Надежда Гавриловић Витас**, Археолошки институт, Београд  
**dr Csaba Szabó**, Universität Erfurt, Germany

**Приредили:** Војислав Филиповић и Адам Црнобрња

**Издавач:** Српско археолошко друштво, Београд и Археолошки институт Београд

**За издавача:** Адам Црнобрња и Миомир Кораћ

**Штампа:** Графички центар, Београд

**Тираж:** 250

Бесплатан примерак  
ISBN 978-86-80094-05-2

XI скупштина и годишњи скуп Српског археолошког друштва финансиран је средствима Министарства просвете, науке и технолошког развоја и Министарства културе и информисања Републике Србије

Организацију скупа помогли су Народни музеј у Београду и Филозофски факултет Универзитета у Београду.

каза да је Полуострво представљало рефугијум и за људске заједнице. Приликом новијих истраживања палеолита на овом подручју, међутим, прикупљени су сигурни докази о људском присуству у средишњим деловима Балкана у овом периоду. Остаци из граветијена и раног епиграветијена датовани у период пре 25-18. хиљада година, потврђени су у налазиштима у Посавини, Поморављу и Подунављу (Шалитрена пећина, Буковац, Велика пећина, Бараница), али и у средишњим деловима Балкана (Доња пећина, Пештурина, Хаџи Проданова пећина), па чак и у приморском залеђу (Црвена стијена, Врбичка пећина). Трагови насељавања констатовани су чак и у тешко проходним клисурама и кањонима где је у глацијалним периодима дошло до агрегације биљних и животињских ресурса. Иако нису потврђени трагови специјализованог лова, као што је то случај на нешто познијим налазиштима у Албанији и Грчкој (Блази, Клиди), сведочанства са централног Балкана указују на то да је у овом подручју насељавање клисура и кањона, иако епизодно (вероватно у вези са применом логистичког система насељавања), имало значајну улогу у економији граветијенских заједница.

Ивана Живаљевић, Институт Биосенс, Универзитет у Новом Саду

### **УЛОГА ПЕЈЗАЖА И РИБОЛОВА У НАСЕЉАВАЊУ ЂЕРДАПСКЕ КЛИСУРЕ ТОКОМ 13,000-5500. ПРЕ Н. Е.**

Специфичан пејзаж Ђердапа настао је брзим и моћним током Дунава, који је пробијајући се кроз јужне обронке Карпатско-балканских планина усекао четири клисуре стрмих страна, међусобно одвојене котлинским проширењима. Протичући кроз различите облике рељефа, реку су карактерисале разлике у изгледу речног корита, промене у воденом режиму, брзини тока, речног пада и акумулацији, као и мноштво меандара, катаракти и вирова. Овакве особености пејзажа биле су посебно погодне за риболов на слатководне али и миграторне врсте риба, те је ђердапски простор почев од средњег века представљао једно од најуноснијих риболовишта у ширем региону. Добри услови за риболов, међутим, представљали су један од кључних разлога за настањивање људских заједница на овом подручју и током праисторије, тачније током епипалеолита, мезолита и раног неолита (13,000-5500. година пре н. е.). Иако риба није представљала главни извор хране у раним фазама ђердапске секвенце, одређене пећине и поткапине на левој, и речне терасе на десној дунавској обали постају места на које су се људске заједнице

изнова враћале, сахрањивале своје мртве и спорадично се бавиле риболовачким активностима. Почев од касног мезолита (7400-6300/6200. година пре н. е.) долази до продуженог боравка људи на речним терасама, а значајне количине откривених рибљих остатака и повишене вредности изотопа у колагену из људских костију указују да су седентизам и интензивнији риболов представљали два уско повезана феномена. Упућеност на реку и риболов наставља се и у наредној, трансформационој мезолитско-неолитској фази (6300/6200-6000/5900. година пре н. е.), времену које коинцидира са настанком комплексних насеља на Лепенском Виру и Падини. Ови подаци указују да је риболов имао важну (иако варирајућу) улогу током читаве ђердапске секвенце, и то специфичан начин риболова на вировима. Рад се осврће на улогу пејзажа у избору локација за настањивање и у стварању специфичних риболовачких решења, на избор и значај одређених рибљих врста, као и на различите облике риболова у зависности од локације и у дијахронијској перспективи.

Александар Капуран, Археолошки институт, Београд

### **НАСЕЉАВАЊЕ КАЊОНА РЕКА ИСТОЧНЕ СРБИЈЕ У ПЕРИОДУ КАСНОГ ЕНЕОЛИТА**

Након ревизионих рекогносцирања Археолошког института заједно са колегама са Филозофског факултета у Београду и Фрај Универзитета у Берлину, спроведених током последње деценије на територијама Музеја у Бору, Мајданпеку, Неготину, Зајечару и Књажевцу, бројни познати и новооткривени локалитети су геореференцирани, а мањи број је и сондажно истраживан. Анализе топографских карактеристика појединих локалитета ове културне групе довела су до дефиниција о правилностима у одабиру места и начину формирања насеља у еколошким нишама кањона река честих у крашким формацијама карактеристичним за територију североисточне Србије. Добијени резултати и закључци бацају ново светло на начин живота и привређивања миграторних заједница са краја енеолита, а апсолутни датуми дају хронолошки опсег трајања Коцофени културе у нашој земљи.